

שאלה: שנים רבות שאני מפריש עשירית מהרווחים שלי ומקיים "מעשר כספים". אני רואה ברכה בכך והקב"ה מביא לי פרנסה טובה. עכשיו הבנים שלי הגיעו לגיל בר מצוה פלוס, ואח שלי אומר לי לדאוג לעתידם כשירצו להתחתן. אבל מצד שני, האם מותר לי להשתמש בכספים אלו למען תועלת פרטית למשפחה שלי? עדיין זה ייחשב למצוה?

תשובה: ראשית כל צריכים לדעת שאין חיוב גמור להפריש "מעשר כספים" כדי לתת לעניים. "מעשר" מוזכר בגמרא רק לענין הפרשת עשירית מהיבול, תוצרת מזון. אבל ענין עשירית מההכנסה הכספית מוזכר רק במדרש (כדברי התוספות, תענית י ע"א). כדוע אין פוסקים הלכה-למעשה מהמדרשים. אבל ודאי שהנותן צדקה לעניים מתברך, ואינו ניזוק על ידי זה (שולחן ערוך, יורה דעה, סי' רמז סעיף ב).

גם הנוהגים מנהג טוב להפריש עשירית מרווחיהם "מעות מעשר" אפשר להם להשתמש בכספים אלו לכל דבר מצוה, אם לא היתה יכולת בידם גם להפריש סכומים אלו וגם לעשות המצוות ההן (ט"ז על יו"ד סי' רמט סוף ס"ק א). ועוד אתה צריך לדעת, כי הפרשת מעשר כספים הוא בתורת מנהג, כי ה"חפץ חיים" בספרו "אהבת חסד" (ח"ב ענין מעשר כספים, סוף פרק יח) מלמד שבתחילת קבלת אדם המנהג הזה יתנה האדם שזה "בלי נדר". כלומר אילו היתה חובה ממש, מה זה יועיל לומר "בלי נדר"? וגם אם לא התנית, אפשר לעשות התרה על מה שעתידי להיות, ותתיר לפני שלושה אנשים.

לענין דאגתך לצאצאך, הרב ואזנר, הרב של בני ברק, אמר בזמנו שאפשר לתת חמשם אחוז ממעות מעשר שלך למען צרכי צאצאך, והשאר תעזור בכך לאחרים. אבל לדעתי ראוי לתת אפילו שמונים אחוז מהסכומים למען צאצאך. כי יש שני סוגים של הורים בארצנו. יש מי שמשתתף בעול עם צאצאיו וחוסך כסף כדי לעזור להם לרכוש דירה לדור בה כשיתחתנו. לא טוב לגור בדמי שכירות. אחרי עשרות שנים, כאשר יכולת העבודה פוחתת, ויש חשש לצמצום דרסטי של ההכנסות, היכון יגורו בני הזוג? כאשר לא יהיה להם מספיק כסף לשלם דמי שכירות, מה יעשו? ולכן אב ואם האוהבים את צאצאיהם חייבים לעשות כל מה שאפשר כדי לעזור להם. ואם אגרו כרבע מסכום הדירה, השאר יקחו עליהם בני הזוג במשכנתא מהבנק למשך 25 שנים. במקום לשלם שכר דירה לבעל הדירה, וכל חודש בחודשו הכסף הולך "לאיבוד", ומה שהיה היה, עדיף שיתנו כל חודש לבנק, ובמשך הזמן הדירה תהיה בבעלותם וידורו בה לאורך ימים טובים.

אבל יש סוג הורה שאינו דואג לצאצאיו עד כדי כך. הוא מעדיף לתת עשרות אלפי שקלים עבור חתונה מפוארת, כאשר כל מנה לאורח עולה הון תועפות. ויזמין אורחים רבים "בלי לעשות חשבון". וגם יבזבז כסף על פרחים רבים, על תזמורת יוקרתית, על תפארת נוצצת של ליל החתונה, כדי להפגין עוצמה כלכלית. לבני הזוג יתן תמיכה מצומצמת למשך שנה או שנתיים, ויפטיר בשפה "שידאגו לעצמם, כמו שאני דאגתי לעצמי".

דרך התורה היא לפי האופן הראשון שתארנו. "איזהו חכם? הרואה את הנולד". בניך ובנותיך יגיעו בעוד כמה שנים לעת הנישואין. לתחנה חשובה זו תתכונן מראש לעזור להם. שים הכסף בבנק לשמירה בתוכנית חסכון. ממעשר הכספים תתן חלק מכריע כדי לבסס אותם, לבנות אותם, לתת להם בטחון כלכלי. בדיני צדקה למדנו (שולחן ערוך, יו"ד סי' רנא סעיף ג) שצריכים להקדים תמיכה לקרובי משפחה, לפני כל אדם אחר.

אל תביט רק אל ההוה, אלא תהיה כמו יוסף הצדיק, שבשבע שנות שובע, דאג לעתיד של השנים שיבואו שאז מצטרכים אל השפע הזה. "החכם עיניו בראשו" פירשו חז"ל (קהלת רבה ב, יז) "בראשו של דבר", בתחילת כל דבר.